

सामुदायिक विद्यालयको एस.एल.सी. परीक्षामा
गणित विषयको परिणामको अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय अन्तर्गत
पाठ्यक्रम तथा मूल्याङ्कन विषय एम.एड्.दोस्रो
वर्ष (५९८) को आंशिक आवश्यकता पूरा
गर्नका लागि प्रस्तुत

शोध पत्र

प्रस्तुतकर्ता
टेकराज खनाल
त्रि.वि.द.नं. : ३३६१९-९६
परीक्षा रोल नं : २१४००५७/२०६६

सुकुना बहुमुखी क्याम्पस
पाठ्यक्रम तथा मूल्याङ्कन विभाग
इन्द्रपुर, मोरङ
वैशाख, २०७०

सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय सुकुना बहुमुखी क्याम्पस, इन्द्रपुर, मोरङको स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको पाठ्यक्रम तथा मूल्याङ्कन मूल विषयको आंशिक आवश्यकता पूरा गर्नका लागि टेकराज खनालले सामुदायिक विद्यालयको एस.एल.सी. परीक्षामा गणित विषयको परिणामको अवस्था शीर्षकको शोधपत्र मेरो निर्देशनमा रही तयार पार्नुभएको हो । उहाँको यस शोधपत्र लेखनप्रति म सन्तुष्ट भएकाले आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि विभागमा सिफारिस गर्दछु ।

.....

ऋषिराज धिमाल

शोध निर्देशक

मिति : १९ अप्रिल, २०१३

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय सुकुना बहुमुखी क्याम्पस, इन्द्रपुर, मोरङको स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको पाठ्यक्रम तथा मूल्याङ्कन मूल विषयको आंशिक आवश्यकता पूरा गर्नका लागि टेकराज खनालले सामुदायिक विद्यालयको एस.एल.सी. परीक्षामा गणित विषयको परिणामको अवस्था शीर्षकको शोधपत्र मूल्याङ्कन समितिबाट स्वीकृत गरिएको छ ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

क्र.सं.	नाम	पद	हस्ताक्षर
१	लक्ष्मीकुमार श्रेष्ठ	कार्यक्रम संयोजक
२	ऋषिराज धिमाल	शोध निर्देशक
३	प्रा. स्वयम्प्रकाश ज.ब.रा.	बाह्य परीक्षक

मिति : २६ अप्रिल, २०१३

कृतज्ञता ज्ञापन

प्रस्तुत शोध अध्ययन त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय अन्तर्गत पाठ्यक्रम तथा मूल्याङ्कन विषयमा स्नातकोत्तर तह (एम.एड.) उपाधिको आंशिक आवश्यकता पूरा गर्नका लागि सामुदायिक विद्यालयको एस.एल.सी. परीक्षामा गणित विषयको परिणामको अवस्था शीर्षकमा शोधकार्य सम्पन्न गरी प्रस्तुत गरिएको छ। शोध प्रस्तावना स्वीकृत गरी शोधपत्र तयारीका क्रममा प्रारम्भदेखि अन्तिम लेखनसम्म निरन्तर रुपमा निर्देशन, सुभावा, सल्लाह र प्रोत्साहन गर्नुहुने आदरणीय गुरु शोध निर्देशक श्री ऋषिराज धिमालज्युप्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु।

एम.एड. उपाधिको सम्पूर्ण कार्य सम्पन्न गर्ने अवसर प्रदान गरेकामा सुकुना बहुमुखी क्याम्पससँग सम्बद्ध निकायहरू तथा विभागहरूप्रति आभार प्रकट गर्दछु। यस अध्ययनलाई सफल बनाउन समय समयमा रचनात्मक सहयोग, अमूल्य सुभावा र मार्गनिर्देशन गरिदिनु हुने विभागीय प्रमुख लक्ष्मीकुमार श्रेष्ठ र भोजराज घिमिरज्युहरूप्रति पनि आभारी छु।

अनुसन्धानको सूचना सङ्कलनमा सहयोग पुर्याउनु हुने हाङ्देवा स्रोतकेन्द्र अन्तर्गतका माध्यमिक विद्यालयका प्रधानाध्यापकहरू, वि.व्य.स. अध्यक्षहरू, शिक्षक, विद्यार्थी, स्रोतव्यक्ति सबैलाई धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु। साथै लेखन कार्यमा समय र वातावरण मिलाउन सहयोग पुर्याउने श्रीमती लीला र छोराहरू प्रशान्त र प्रज्ञानलाई पनि धन्यवाद दिन चाहन्छु। अन्त्यमा शोधपत्रलाई मूर्त रुप दिन कम्प्युटर टाइप गरी सहयोग गर्नुहुने यज्ञमणि निरौला र भाषा सम्पादन गर्नुहुने शिक्षक साथी श्री भक्तबहादुर कार्की लगायत प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष सहयोग गर्नुहुने सम्पूर्ण महानुभावलाई हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु।

टेकराज खनाल

शोधसार

प्रस्तुत शोध अध्ययन सामुदायिक विद्यालयको एस.एल.सी. परीक्षामा गणित विषयको अध्ययन शीर्षकसँग सम्बन्धित रहेको छ । एस.एल.सी. परीक्षामा गणित विषयको परिणाम पहिचान गर्नु, सामुदायिक विद्यालयको गणित विषयको सिकाइउपलब्धि तुलना गर्नु र परीक्षा परिणामको समस्याहरू पहिचान गरी समाधानका उपायहरू पत्ता लगाउनु यस अध्ययनका मुख्य उद्देश्य रहेका छन् ।

यस अनुसन्धान कार्यमा तथ्याङ्क सङ्कलनका लागि प्रश्नावली, लक्षित समूह छलफल निर्देशिका र अभिलेख अध्ययन जस्ता कार्यको प्रयोग गरिएको छ । यस अनुसन्धान कार्यमा छनोटका लागि ३ वटा सामुदायिक विद्यालयका प्रधानाध्यापकहरू, व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष, गणित शिक्षक, विद्यार्थीहरू, अभिभावकहरू र स्रोतव्यक्तिलाई तथ्याङ्कको स्रोतका रूपमा प्रयोग गरिएको छ ।

नमुना छनोटमा परेका विद्यालयहरूमा शिक्षक र विद्यार्थीहरूले गणित विषयको पाठ्यपुस्तक निःशुल्क प्राप्त गरेको पाइयो । सबै विद्यालयमा गणित विषयको पाठ्यक्रम उपलब्ध गराइएको पाइयो । अनुभवी र तालिमप्राप्त शिक्षकहरू भएका कारणले गणित विषयलाई सजिलैसँग शिक्षण गरेको पाइयो । सिकाइउपलब्धि बढाउन विद्यार्थीहरूले पाठ्यपुस्तक बाहेक गेसपेपर, मेनुअल समेत प्रयोग गरेको पाइयो । १००% विद्यालयहरूले दैनिक कार्यतालिका निर्माण गरी सोही अनुसार शिक्षण गर्ने गरिएको पाइयो । शिक्षक निर्देशिकाको प्रयोग गरिएको भए तापनि गणित शिक्षकले केही पाठहरूमा पूर्वतयारी समेत गरेको पाइयो । शिक्षण विधिहरूमध्ये प्रश्नोत्तर विधि र छलफल विधिको बढी प्रयोग पाइयो । गणित शिक्षकले शैक्षिक सामग्रीको प्रयोग खासै गरिएको पाइएन ।

नमुना छनोटमा परेका विद्यालयहरूमा व्यवस्थित प्रयोगशाला, आधुनिक शिक्षण विधि र प्रभावकारी शिक्षणमा ध्यान दिनुपर्ने आवश्यकता छ । शिक्षकको पेसाप्रति अभिरुचि बढाउन शिक्षण नै जीविकोपार्जनको आधार बनाइनुका साथै स्रोतकेन्द्रस्तरीय विषयगत छलफल, गणित विषयको सिर्जनाको खोजी र गणित विषयको प्रदर्शनी सञ्चालन गरी गणितप्रति विद्यार्थीको रुचि बढाउन आवश्यक छ । समयमा पाठ्यक्रम र पाठ्यपुस्तक उपलब्ध हुनुपर्ने, गणित विषयमा प्रयोगात्मक कार्यमा जोड दिनुपर्ने, शिक्षक र विद्यार्थी अनुपातमा शिक्षक दरबन्दी व्यवस्था गर्नुपर्ने, गणित शिक्षणको माध्यम र पाठ्यपुस्तक अङ्ग्रेजी भाषामा हुनुपर्ने र नवीनतम शिक्षण विधि अपनाउनु पर्ने अनुसन्धानकर्ताको सुझाव रहेको छ ।

विषयसूची

सिफारिसपत्र	क
स्वीकृतिपत्र	ख
कृतज्ञता ज्ञापन	ग
शोधसार	घ
तालिका सूची	छ

परिच्छेद एक : परिचय

१.१ अध्ययनको पृष्ठभूमि	१
१.२ समस्याको कथन	४
१.३ अध्ययनको औचित्य	५
१.४ अध्ययनको उद्देश्य	६
१.५ अनुसन्धानात्मक प्रश्न	६
१.६ अध्ययनको परिसीमा	७

परिच्छेद दुई : सम्बन्धित साहित्यको पुनरावलोकन तथा सैद्धान्तिक ढाँचा

२.१ अध्ययनको सैद्धान्तिक खाका	८
२.२ सम्बन्धित साहित्यको पुनरावलोकन	१०
२.३ पुनरावलोकनको उपादेयता	१३

परिच्छेद तीन : अध्ययन विधि

३.१ अनुसन्धानात्मक ढाँचा	१४
३.२ जनसङ्ख्या	१४
३.३ नमूनाको आकार	१४
३.४ नमूना छनोट विधि	१५
३.५ नमूना छनोटको आधार	१५
३.६ तथ्याङ्क सङ्कलनका साधनाहरू	१५

	च
३.७ साधनको वैधता	१६
३.८ तथ्याङ्कको स्रोत	१६
३.९ तथ्याङ्क सङ्कलन विधि	१६
३.१० तथ्याङ्क विश्लेषण विधि	१७

परिच्छेद चार : तथ्याङ्कको विश्लेषण र व्याख्या

४.१. एस.एल.सी. परीक्षामा गणित विषयको परिणामको अवस्था	१८
४.१.१. २०६५ सालको एस.एल.सी. परीक्षा परिणाम	१९
४.१.२. २०६६ सालको एस.एल.सी. नतिजा विवरण	२०
४.२. एस.एल.सी. परीक्षामा गणित विषयको सिकाइउपलब्धि विवरण	२२
४.३. गणित विषयको एस.एल.सी. परीक्षा परिणामको प्रक्रिया	२३
४.२.१. विद्यार्थीलाई गणित विषयको चासो	२३
४.३.२ शिक्षण विधिहरूको प्रयोग	२४
४.४. गणित विषयमा देखिएका समस्याहरू	२५
४.५. गणित विषयमा देखिएका समस्याहरू समाधानका उपायहरू	२६

परिच्छेद पाँच : प्राप्ति, निष्कर्ष र सुभावहरू

५.१. प्राप्ति	२८
५.२. निष्कर्ष	२९
५.३. सुभावहरू	३०
सन्दर्भसूची	३२
अनुसूचीहरू	३३

अनुसूची		छ
अनुसूची-१ : विद्यालय, प्र.अ. तथा विषय शिक्षकहरूको नामावली		३३
अनुसूची-२ : विद्यालय व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष, अभिभावक र विद्यार्थीहरूको नामावली		३४
अनुसूची-३ : प्र.अ.का लागि प्रश्नावली		३५
अनुसूची-४ : शिक्षकका लागि प्रश्नावली		३६
अनुसूची-५ : लक्षित समूह छलफल निर्देशिका		३७

तालिकासूची

तालिका नं. १ : २०६५ सालको एस.एल.सी. परीक्षा परिणाम	१९
तालिका नं. २ : २०६६ सालको एस.एल.सी. परीक्षाको परिणाम	२०
तालिका नं. ३ : २०६७ सालको एस.एल.सी. परीक्षाको परिणाम	२१
तालिका नं. ४ : २०६५, २०६६ र २०६७ सालको एस.एल.सी. परीक्षाको परिणाम	२१
तालिका नं. ५ : एस.एल.सी. परीक्षामा गणित विषयको प्राप्ताङ्कहरू	२२
तालिका नं. ६ : प्र.अ., शिक्षक र विद्यार्थीलाई सोधिएको प्रश्न	२६